

20/06/2024

A les barricades! El paper de les emocions en esclat revolucionari de 1936 a Catalunya

Un investigador del Departament de Sociologia de la UAB ha analitzat en un article com diversos mecanismes emocionals van impactar en l'esclat revolucionari a Catalunya durant la Guerra Civil espanyola. Emocions com l'entusiasme, la por i l'odi van jugar un paper crucial en l'ambiciós programa de transformació social liderat pels anarquistes de la CNT-FAI.

istock/519456385

El 18 de juliol del 1936 va tenir lloc a Espanya un cop d'estat contra la II República que va desembocar en una guerra civil, la qual es va prolongar durant tres anys. En aquest context, a Catalunya, com a resposta al cop es va produir un esclat revolucionari a partir del qual els anarquistes vinculats a la CNT-FAI i altres grups d'extrema esquerra van ostentar el poder de facto fins al maig de 1937 i van desenvolupar un programa molt ambiciós de transformació social. El nostre treball pretén il·lustrar com a diversos mecanismes emocionals (principalment entusiasme, por i odi) probablement van exercir un paper crucial en els esdeveniments succeïts durant aquells mesos.

Els revolucionaris van actuar probablement motivats per un intens entusiasme que els va portar a sacrificar els seus propis interessos en nom dels quals consideraven el bé. D'aquesta manera, entre molts altres exemples, milers de militants van formar milícies voluntaris i, mal armats i sense experiència militar, van marxar a combatre contra (i, en la majoria dels casos a morir davant) l'exèrcit revoltat a l'Aragó.

Tot i això, l'entusiasme, com qualsevol altra emoció, probablement va ennuvol·lar la capacitat de judici dels revolucionaris que van prendre multitud de decisions ingènues i irracionals (com per exemple l'eliminació dels diners i la seva substitució per vals) que van resultar extremadament contraproduents per a l'esforç de guerra i per a la mateixa revolució que va acabar col·lapsant deu mesos després.

Aquest va ser també el període del terror revolucionari de la Guerra Civil a Catalunya, en què milers de persones entre representants de l'Església, empresaris i contraris a la revolució, van ser assassinats, víctimes d'altres formes de repressió o es van veure obligats a fugir a l'exili. El terror revolucionari va estar fortament vinculat, com a mínim, a tres mecanismes emocionals. En primer lloc, la violència va generar una por generalitzada en àmplies capes de la societat. En segon lloc, probablement, l'origen de la violència s'ha de buscar a l'odi secular que gran part del proletariat revolucionari sentia contra l'Església i la burgesia. Finalment, el terror il·lustra la concepció negativa de l'entusiasme de filòsofs clàssics com Locke o Hume, per a qui aquest constituïa una forma de fanatisme i d'intolerància.

En definitiva, el nostre article fa diverses aportacions a la discussió acadèmica sobre el paper de les emocions en l'explicació dels fenòmens socials. Centrant-nos en les dues principals, d'una banda, aportem evidència a favor de la tesi que les emocions poden jugar un paper molt important en processos socials a gran escala, com ara revolucions, guerres civils o guerres d'independència. De l'altra, aprofundim en el debat sobre l'entusiasme. Pel que fa a aquesta qüestió, en primer lloc, volem emfatitzar la seva naturalesa ambigua: l'entusiasme pot ser una motivació important per sacrificar-se per al bé comú i, alhora, una font d'irracionalitat massiva, així com d'intolerància i fanatisme. En segon lloc, argumentem que l'entusiasme podria ser causat per una creença sostinguda amb poca convicció en un primer moment (en aquest cas, que la revolució i la instauració de la societat llibertària són possibles) que es va retroalimentar fins a produir l'esclat emocional.

Jordi Tena Sánchez

Departament de Sociologia
Universitat Autònoma de Barcelona
jordi.tena@uab.cat

Referències

Tena-Sánchez, Jordi (2024) **To the barricades! The social revolution of 1936 in Catalonia**. *Sociology Lens*, 1–30. <https://doi.org/10.1111/johs.12443>

[View low-bandwidth version](#)